

Posudek magisterské diplomové práce Bc. Kateřiny Tiché Vztah obyvatel k místu ve východní a západní části Krušných hor

Fakulta humanitních studií University Karlovy

katedra sociální a kulturní ekologie, 2010

vypracoval: Mgr. Petr Mikšíček

Úvod

Problematika sociokulturní diskontinuity v oblastech česko-německého pohraničí se stává stále častěji předmětem studentských prací. Přesto nevzniká mnoho významných vědeckých prací, které by tento široký fenomén proměny společnosti a krajiny v bývalých Sudetech podrobně zpracovávaly. Proto každá práce v tomto oboru vyznívá trochu pionýrsky. Přesto je velmi důležité, aby se mapovaly strukturální změny sociokulturního kontextu a Genia loci v jednotlivých oblastech. Region Krušných hor vybrala diplomantka z důvodů koncentrace negativních událostí, ovlivňujících kvalitu života dotčených skupin. V kontextu celé České republiky je vybraná oblast nadmíru poškozenou oblastí z ohledu trvalé udržitelnosti a vztahu lidí ke svému prostředí. Přesto nejsou Krušné hory homogenní oblastí a na příkladu Karlovarského a Ústeckého kraje můžeme pozorovat rozdílné postoje místních obyvatel ke svému bydlišti i odlišné koncepce rozvoje spádových oblastí. Z tohoto pohledu je tato práce přínosem pro formulování regionální identity a koncepce trvale udržitelného života v místě v pojetí Sociální ekologie.

Diplomantka Bc. Kateřina Tichá postavila svůj obecný výklad problematiky domova a vztahu k místu na klasické práci Christiana Norberga-Schulze. Obecná tematika vykořenění "Sudet" je plasticky vysvětlena na historickém vývoji českých zemí. Rozdíly mezi jednotlivými kraji postihla diplomantka pomocí kvalitativních rozhovorů s dotčenými skupinami. Jiná možnost jak postihnout kvalitu života v těchto částech Krušnohoří se jí ani nenabízela. Diplomantka si rozhodně nevybrala lehké a mnohokrát zpracované téma, které lze jednoduše doplnit citacemi z různých odborných studií. Tento fakt je hlavním přínosem této práce a její regionální přínos je její hlavní devizou. Přesto se nelze ubránit dojmu z nekonzistentního pojetí daného tématu a využití minima dalších souvisejících výzkumů a pramenů. Na své cestě k analýze regionálních specifik se diplomantka ztratila a jeden z hlavních důvodů je časová poddimenzovanost celé práce. Při větší časové dotaci mohla její práce mít mnohem větší záběr jak regionální, tak historický a hlavně analytický.

1. Obsahová stránka

Základní půdorys diplomové práce je vytyčen tématem Genius loci, vztah k domovu a regionální identita. V tomto ohledu zpracovala diplomantka slušný přehled koncepcí, které souvisí s těmito tématy. V rámci kontextu Kulturní ekologie bych však očekával větší návaznost na pojetí domova, bezdomoví a urbanizace od PhDr. Jitky Ortové, nestorky sociální a kulturní ekologie. Tato témata se neobjevila v baterii otázek ani v rámci příloh diplomové práce.

Druhá část diplomové práce se obšírně věnuje historickému vývoji česko-německých vztahů. Je vidět, že diplomantka je v tomto výkladu zřejmě nejsilnější a zvládá citovat a i vybrat podstatné informace, související s obecnými tématy. Zná dostupnou literaturu. Bohužel se nelze vyhnout pocitu, že kapitola je zbytečně natahovaná. Zvláště souvislost s tématem

diplomové práce lze těžko nalézt na výkladu vývoje osídlení v raném středověku. Místo tohoto sáhodlouhého výkladu bych přistoupil pouze k popisu dopadu událostí ve 20. století na formování regionální identity v dotčené oblasti. Celý oddíl 3.9.2 se vůbec nedotýká ani jednoho z tří hlavních témat (vztah k domovu, Krušné hory, kvalita života v jejích dvou částech) a lze jej označit za pouhý "balast". Druhá část historického exkusu již ale má svůj význam. Skládá se z výňatku z oficiálně prezentovaných dějin obcí a katastrálních území vybraných sídel na oficiálních internetových stránkách, kde diplomantka prováděla kvalitativní výzkum. Lze podle nich zřetelně poznat, jaké podání regionálních i národních dějin se v jednotlivých obcích a částech Krušných hor podává. Rozeznáváme zde tabu týkající se "nevlastní" minulosti před rokem 1945, či důraz na naprosté marginality. (Kovářská, Hora Sváté Kateřiny - východ) Jinde lze dohledat sofistikovanou a smířenou reflexi s sudetoněmeckými dějinami. (Nové Hamry, Boží Dar - západ) Tímto způsobem lze rozeznat historickou paměť karlovarského a ústeckého Krušnohoří. Velice oceňuji tento přístup ke srovnávacímu výzkumu, který zároveň čtenáři umožňuje vhled do místních dějin. V kontextu práce je tato pasáž mnohem důležitější než celý sedmáctistránkový elaborát o česko-německých dějinách v průběhu staletí.

Třetí část, sestávající z regionálního výzkumu, lze považovat za stěžejní část diplomové práce a jediný její úsek, který přináší nový pohled a informace pro regionální pochopení sociokulturního kontextu života v česko-německém pohraničí. Výběr respondentů byl vybrán velmi vyváženě, abychom postihli život ve stejně velikých sídlech vždy v páru na obou stranách Krušných hor. Baterie otázek byla koncipována tak, abychom získali data jak o samotném životě v místě, tak o srovnání obou částí hor. Toto zadání se diplomantce podařilo naplnit. Samotná data představují velmi cenný materiál. Bohužel jsou minimálně analyzovaná a komparovaná v rámci vybraných sídelních diád. Lze předpokládat jistou analytickou zdrženlivost diplomantky, přesto lze výzkumu vytknout absenci profesionálních analytických nástrojů, které jistě byly k dispozici. Párová města tak nejsou vůbec porovnána. Z tohoto ohledu lze realizovaný výzkum považovat za prvovýzkum, na který by měla navazovat další analytická práce - samotné téma diplomové práce.

Samotné závěry práce odkazují k skupině sociokulturních fenoménů, které výrazně formují život v regionu a předurčují kvalitu života. Lze ocenit snahu a čas diplomantky vynaložené při sběru dat, bohužel na jejich analýzu nezbyl čas. Je nutné podotknout, že první hotová verze diplomové práce byla vedoucímu práce odevzdána v den odevzdání, což byl poslední možný den k odevzdání diplomové práce. Moje možnost podílet se na finální obsahové i formální úpravě byla nulová.

2. Práce s literaturou

Seznam použité literatury není tříděn přehledně a podrobně podle formálně / mediálního hlediska. Odděleny jsou pouze zdroje internetové a ostatní. Typy zdrojů (tématické a metodologické) si čtenář musí sám vyfiltrovat. Z vybrané oblasti chybí několik zásadních titulů vydaných v posledních pěti letech, které se zabývají místními podmínkami v pohraničí. Zcela nedostačující je absence jakékoliv knihy vztahující se k regionu Krušnohoří, jako svébytnému předmětu studia. Tento fakt mi považuji za zcela zásadní. Diplomantka tím prokázala nedostatečnou obeznámenost s tématem její práce. Možnou námitku na absenci tématických cizojazyčných titulů je možné odmítnout poukazem na české prostředí.

Tichá pracuje s literaturou kvalifikovaně, cituje i interpretuje přesně, poznámky umístěné pod čarou přispívají k plynulosti četby. Poznatky, ale i výsledky vlastních srovnávacích rozborů v teoretické části dovede srozumitelně vkládat do obecného textu, čímž plasticky vykresluje lokální variace tématu. Již výše jsem ale zmínil nedostatečnou práci se

samotnými daty, na kterou jaksi nezbyl čas. Metodologická příprava výzkumu je provedena zrale a způsob získávání dat je vybrán po relevantním setkání s profesionálním sociologem.

3. Formální stránka

Celkem 69 stran textu bez příloh neodpovídá standardu FHS pro diplomové práce. Přílohy zabírají minimálně dalších 60 stran práce, ale nejsou očíslovány, abychom věděli jejich přesný počet. Nelze se ubránit pocitu, že jen díky přepisům rozhovorů v plné délce se diplomová práce dostala na požadovanou délku. Další nedostatek představuje typograficky nejednotná úprava. Jednotlivé odrážky mají odlišné formátování, kapitoly nejsou odděleny volnou stránkou.

Text je psán v první polovině v 3. osobě a od druhé poloviny v 1. osobě singuláru. V obou částech víceméně formálním stylem, což práci nijak neškodí, naopak odkazuje k profesionálnímu přístupu k jednotlivým výpovědím, které jsou dostatečně osobní a neformální. Práce je takřka prosta překlepů, mluvnických nebo stylistických poklesků a chyb a spíše vykazuje psavou zručnost.

4. Celkové hodnocení

Posuzovaná práce si vytyčila smělý cíl, pro který by bylo potřeba mnohem více času, než se jí dostalo. Přesto tento cíl není nereálný. Práce Kateřiny Tiché odhalila fungování sociokulturního systému v česko-německém pohraničí, koloběh elit, přístup ke vzorům a tvorbě regionální identity. Odhalila základní rozvojové brzdy a možnosti, které mohou ve vývoji oblasti i v budoucnu sehrávat významnou roli. Z pohledu regionálních studií představuje empirická část velice cennou sbírku tvrzení, odkazujících zasvěceného čtenáře k dalšímu studiu a výzkumu. Metodologická příprava výzkumu proběhla v rámci setkání s vedoucím práce velice svědomitě a přínosné byly i konzultace s profesionálním sociologem. Ocenit lze také diplomantčino nasazení při pořizování kvalitativních rozhovorů, kterých bylo osmnáct. Doporučuji komisi, aby si uvědomila, kolik to obnáší práce a času. Výběr těchto respondentů proběhl podle výborně zvoleného klíče.

Výzkumné otázky jsou jednak velmi široké, aby se respondent rozhovořil a zároveň jsou i cílené na konkrétní aktuální problémy. Podle přístupu k těmto problémům lze rozeznat vztah k obci, komunitě, regionu. Tento záměr se diplomantce podařil.

Velice dobře vnímaný obsahový záměr je bohužel znevážen formálními chybami, analytickou nedůsledností, absencí znalosti regionální literatury a nedostatkem času na úpravy.

Otázka pro obhajobu: navrhuji rámcovou otázku umožňující širší debatu, které odhalí, zda-li si diplomantka uvědomuje, co vše lze s prací ještě udělat: "*Pokud byste mohla práci ještě vylepšit, co byste v tomto ideálním případě doplnila či změnila?*"

Další otázka by byla: "*Mohla byste porovnat situaci Krušných hor s Vaší rodnou Šumavou, která je také rozdělena do dvou krajů a nalézá se na státní hranici?*"

Práci nelze považovat ze precizně zpracovanou závěrečnou práci a zúročení všeho, co se diplomantka na katedře sociální a kulturní ekologie naučila. Maximálně ji lze považovat za nepřilíh zdařilý pokus o zpracování velmi potřebného a zajímavého tématu, ke kterému neexistuje mnoho zdrojů a klasických prací. Diplomantka podcenila přípravu práce a její náročnost. Kvůli upřímnému ponoru do tématu navrhuji práci k obhájení s celkovým počtem bodů 8.